

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แอลกอฮอล์ หรือสุรา จัดว่าเป็นปัญหาของการใช้สารเสพติดในระดับนานาชาติ โดยที่องค์การอนามัยโลก (World Health Organization [WHO]) ได้คาดการณ์ว่าจะมีประชากรประมาณ 2 ล้านคนทั่วโลก เป็นผู้ที่ดื่มแอลกอฮอล์ และประชากรประมาณ 76.3 ล้านคน เป็นผู้ที่ได้รับการวินิจฉัยว่ามีการดื่มแอลกอฮอล์มากผิดปกติ (World Health Organization [WHO], 2004) และจากการเรียบเรียงข้อมูลการจัดอันดับการบริโภคแอลกอฮอล์ในปี ค.ศ.1988-2000 ของศูนย์วิจัยปัญหาสุรา โดยใช้ฐานข้อมูลจากองค์การอนามัยโลก พบว่า ปี ค.ศ.1998 ประเทศไทยมีการบริโภคแอลกอฮอล์รวมทุกประเภทอยู่ในอันดับที่ 30 ของโลก และในปี ค.ศ.2000 ได้มีการปรับขึ้นมาเป็นลำดับที่ 5 ของโลก (ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2548) จากรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2548) พบว่า ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปจำนวน 49.4 ล้านคน เป็นผู้ที่ดื่มแอลกอฮอล์ 16.1 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 32.7 ในจำนวนผู้ที่ดื่มแอลกอฮอล์ 16.1 ล้านคนนั้น เป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15-24 ปี โดยมีอัตราการดื่มแอลกอฮอล์สูงเป็นอันดับที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 23.5

การดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น โดยมีการเริ่มดื่มเมื่ออายุน้อยลง ในเด็กวัยรุ่นหญิงอายุ 15-19 ปี เป็นกลุ่มที่มีการเพิ่มการดื่มแอลกอฮอล์มากขึ้นเกือบ 6 เท่า ตั้งแต่ปี พ.ศ.2539-2546 คือ จากร้อยละ 1.0 เป็นร้อยละ 5.6 (บัณฑิต ศรีไพศาล และคณะ, 2549) ซึ่งการดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น จะพบได้ทั้งในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับอาชีวศึกษา โดยจะพบว่า นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ทั้งชายและหญิงจะดื่มแอลกอฮอล์มากที่สุด คือ ร้อยละ 55.5 เมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (อดิศวร์ หลายชูไทย, อาภา ศิริวงศ์ ณ อยุธยา, และวิชัย โปษยะจินดา, 2544) โดยนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงนั้น จะมีอายุ อยู่ในช่วงของวัยรุ่นตอนปลาย ซึ่งเป็นวัยที่กำลังพัฒนาสู่ความเป็นผู้ใหญ่ มีการพัฒนาเอกลักษณ์ของตนเอง (Identity) โดยจะพยายามค้นหาความสามารถ และความต้องการที่แท้จริงของตนเอง (Erikson, 1968) ถ้าเด็กวัยรุ่นสามารถค้นหาเอกลักษณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม จะทำให้เด็กวัยรุ่นมีบุคลิกภาพที่มั่นคง แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าพัฒนาการด้านนี้ล้มเหลว จะทำให้เด็กวัยรุ่นเกิดความสับสนในบทบาทของตนเอง (มานิช หล่อตระกูล

และ ปราโมทย์ สุคนิชย์, 2548) รวมทั้งการที่วัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการอิสรภาพ มีการรวมกลุ่มกับเพื่อน ไว้วางใจเพื่อน และจะทำพฤติกรรมตามแบบเพื่อน เพื่อให้เพื่อนยอมรับ (สมภพ เรืองตระกูล, 2546) จึงเป็นวัยที่อ่อนไหวได้ง่ายที่จะเลียนแบบพฤติกรรม ที่จะโน้มนำไปสู่ การมีพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์

จากการศึกษา พฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ขององค์การอนามัยโลก (WHO, 2001a) สามารถจำแนกพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ ตามลักษณะการดื่มแอลกอฮอล์ ที่ประเมินจากปริมาณ ปริมาณการดื่มแอลกอฮอล์ อาการและอาการแสดงของการติดแอลกอฮอล์ และพฤติกรรมที่เป็น ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดื่มแอลกอฮอล์ ได้เป็น 4 พฤติกรรม คือ 1) พฤติกรรมการดื่มแบบมีความเสี่ยงน้อย (low risk drinking) 2) พฤติกรรมการดื่มแบบเสี่ยง (hazardous drinking) 3) พฤติกรรมการดื่มแบบมีปัญหา (harmful drinking) และ 4) พฤติกรรมการดื่มแบบติด (alcohol dependence) โดยได้มีผู้ที่ศึกษาถึงพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ ที่แบ่งตามองค์การอนามัยโลก ดังเช่นการศึกษา ของ สุจิตรา อินทวงษ์ (2548) ได้ศึกษาความคาดหวังจากการดื่มแอลกอฮอล์และแบบแผนการดื่ม แอลกอฮอล์ของเด็กวัยรุ่นในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เด็กวัยรุ่นจะเริ่มดื่มแอลกอฮอล์ครั้งแรกเมื่ออายุ 14 ปี และมีพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ที่เสี่ยงต่อการเกิดอันตรายน้อย ร้อยละ 64.6 พฤติกรรม การดื่มแอลกอฮอล์ที่เสี่ยงต่อการเกิดอันตรายสูง ร้อยละ 18.4 และพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ ที่เป็นอันตราย ร้อยละ 17.0 ซึ่งพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ดังกล่าวนี้ จะส่งผลกระทบต่อวัยรุ่นได้

การดื่มแอลกอฮอล์จะมีผลกระทบต่อวัยรุ่น ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ครอบครัวยุติธรรม และเศรษฐกิจ โดยผลกระทบทางด้านร่างกาย จะมีผลกระทบต่อการทำหน้าที่ของสมอง ทำให้ ความคิด ความจำลดลง (Alcohol alert: Underage drinking, 2006; Institute of Alcohol Studies, n.d.) เกิดการอักเสบของเยื่อกระเพาะอาหารและลำไส้เล็ก เกิดโรคตับอักเสบ โรคตับแข็ง ภูมิคุ้มกันของร่างกายต่ำลง ทำให้หลอดเลือดขยาย ความดันโลหิตสูงขึ้น อัตราการเต้นของหัวใจเร็วขึ้น หัวใจเต้นผิดจังหวะ ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้หัวใจวาย หรือหัวใจล้มเหลวได้ (สุพัฒน์ ชีรเวชเจริญชัย, 2546) ส่วนผลกระทบทางด้านจิตใจนั้น พบว่า เด็กวัยรุ่นไทยอายุ 13-18 ปีที่ดื่มแอลกอฮอล์ จะมีภาวะซึมเศร้า วิตกกังวล (สกล ดำนันทกิจ อ้างในกรมสุขภาพจิต, 2546) มีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง (Alcohol-young people, n.d.) มีความคิดอยากฆ่าตัวตาย ร้อยละ 11.9 (ปริทรรศ ศิลปกิจ, พันธุ์ภา กิตติรัตนไพบูลย์, และ วนิดา พุ่มไพศาลชัย, 2541) เช่นเดียวกับการศึกษาของ เพอร์กินส์ ที่พบว่า เด็กวัยรุ่นที่ดื่มแอลกอฮอล์มีความคิดฆ่าตัวตาย ร้อยละ 6.1 และเคยพยายามฆ่าตัวตาย ร้อยละ 1.9 (Perkins, 2002) การดื่มแอลกอฮอล์ก่อให้เกิดปัญหาด้านครอบครัว คือ เด็กวัยรุ่นมีการทะเลาะเบาะแว้ง ทำร้ายร่างกายกัน ภายในครอบครัว เพราะเมื่อดื่มแอลกอฮอล์แล้วจะทำให้ขาดสติยังคิด ความอดทนต่อสิ่งต่างๆลดลง (สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า, 2548) ส่วนผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับสังคมและเศรษฐกิจนั้น พบว่า การดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นก่อให้เกิดความรุนแรงและอาชญากรรม (Wechsler, Davenport,

Dawdall, Moeykens & Castillo, 1994) และการดื่มแอลกอฮอล์ ยังสามารถทำให้เกิดอุบัติเหตุทาง การจราจรได้ (ทรงเกียรติ ปิยะกะ และเวทิน ศันสนียเวทย์, 2542) โดยในช่วงเทศกาลปีใหม่ 2550 ศูนย์ป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนในช่วงเทศกาลปีใหม่ 2550 รายงานว่า ช่วงการรณรงค์ 7 วัน มี อุบัติเหตุเกิดขึ้นรวม 4,456 ครั้ง มีผู้เสียชีวิตรวม 449 คน และพบว่ากลุ่มวัยรุ่นช่วงอายุ 15-19 ปี บาดเจ็บและเสียชีวิตสูงสุด ร้อยละ 19.96 รองลงมา คือ ช่วงอายุ 20-24 ปี ร้อยละ 16.60 ซึ่งสาเหตุ และพฤติกรรมเสี่ยงของผู้ขับขี่ส่วนใหญ่เกิดจากการเมาสุรา ร้อยละ 41.97 (กรมป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย, 2550) นอกจากนี้การดื่มแอลกอฮอล์ยังเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงมากขึ้นใน วัยรุ่น เช่น การมีเพศสัมพันธ์แบบไม่ได้ตั้งใจ และไม่ได้ป้องกัน การตั้งครกที่ไม่พึงประสงค์ เกิด โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี (HIV) (Perkins, 2002; WHO, 2001b) จึง จะเห็นได้ว่าการดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นนั้นจะทำให้เกิดผลเสียในทุกๆด้าน

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการดื่มแอลกอฮอล์ในเด็กวัยรุ่น แบ่งได้ เป็น 2 ปัจจัยใหญ่ๆ คือ ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การสนับสนุนและควบคุมการดื่ม แอลกอฮอล์ของบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับการดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ (กมลทิพย์ วิจิตรสุนทรกุล, 2542; จิราภรณ์ เทพหนู, 2540) โดยครอบครัวที่มีบิดามารดาชอบ ดื่มแอลกอฮอล์ เยาวชนในครอบครัวนั้น จะมีการดื่มแอลกอฮอล์เช่นเดียวกับผู้ปกครอง (รุ่งวิทย์ มาสงามเมือง และคณะ, 2542; Alcohol alert: Underage drinking, 2006) นอกจากนี้ยังพบว่าพฤติกรรมการดื่ม แอลกอฮอล์ของเพื่อนสนิทมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กวัยรุ่นอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ (ประกิจ โพธิอาสน์, 2541) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จิราภรณ์ เทพหนู (2540) ที่พบว่าอิทธิพลของเพื่อนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กวัยรุ่น และ จากการศึกษาของ วีรวรรณ เล็กสกุลไชย และจินตนา เทพทรงวังจ (2545); ภาณี วัฒนสมบูรณ์ และ ลักษณะ เดิมศิริกุลชัย (2543) พบว่า สาเหตุที่นำไปสู่การดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ การดื่มเพื่อเข้าสังคม ดื่มเนื่องจากถูกเพื่อนชักชวน และกลัวจะเข้ากลุ่มเพื่อนไม่ได้ สำหรับปัจจัยทางด้านบุคคล เป็นปัจจัย ที่เกี่ยวข้องกับตัววัยรุ่น จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และความคิด ทำให้เด็กวัยรุ่นมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย ไม่มั่นคง สับสน อ่อนไหว (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) นอกจากนี้ยังพบว่า วัยนี้เป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลอง (พนม เกตุมาน, 2542) มี การเลียนแบบ โดยเฉพาะการเลียนแบบหรือทำตามกลุ่มเพื่อน (วันดดา ปิยะศิลป์ และพนม เกตุมาน, 2545) เพราะการเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลนั้น เกิดจากการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบเป็น ส่วนใหญ่ และเนื่องจากการใช้ชีวิตของบุคคลในแต่ละวันจะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่แคบๆ การรับรู้ สภาพการณ์ของสังคม สิ่งแวดล้อม จึงผ่านมาจากประสบการณ์ของผู้อื่นโดยการได้ยินได้เห็น และ นอกจากนี้บุคคลส่วนใหญ่ จะรับรู้เรื่องราวต่างๆ ของสังคมโดยผ่านทางสื่อแทบทั้งสิ้น (สมโภชน์

เอี่ยมสุภานิต, 2543) จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา (Bandura, 1986) ได้เสนอไว้ว่า พฤติกรรมของบุคคลส่วนใหญ่เกิดจากการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ ทั้งตัวแบบที่มีชีวิตจริง ที่เป็นบุคคลในครอบครัวหรือสังคม และตัวแบบสัญลักษณ์ ที่เป็นตัวแบบที่นำเสนอโดยผ่านสื่อต่างๆ เมื่อตัวแบบดังกล่าวมีการแสดงพฤติกรรมและผลกรรมที่เกิดจากการแสดงพฤติกรรม บุคคลจะเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ของตัวแบบไว้ในรูปสัญลักษณ์ เพื่อให้จำได้ง่ายขึ้น และเป็นการชี้แนะการ แสดงพฤติกรรมในอนาคต เมื่อมีเหตุการณ์หรือสถานการณ์มากระตุ้น นอกจากนี้การที่บุคคลจะมีการแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบหรือไม่นั้น ยังขึ้นอยู่กับ การรับรู้ และกระบวนการตัดสินใจของแต่ละบุคคล (สมโภชน์ เอี่ยมสุภานิต, 2543)

ตัวแบบ หมายถึง บุคคลที่แสดงพฤติกรรมในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะต่างๆ ผ่านทางการรับรู้โดยการมองเห็น (Bandura, 1986) ซึ่งตัวแบบจะแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ตัวแบบที่มีชีวิตจริง (live model) และตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (symbolic model) โดยตัวแบบที่มีชีวิตจริงจะเป็นตัวแบบ ที่บุคคลสามารถสังเกตและมีปฏิสัมพันธ์ได้โดยตรง มีความน่าสนใจ ที่พฤติกรรมของตัวแบบสามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ได้ แต่ไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตัวแบบอย่างที่ต้องการได้ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภานิต, 2543) สำหรับตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์นั้น จะเป็นตัวแบบที่เป็น การนำเสนอโดยผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ ภาพยนตร์ สไลด์ แถบบันทึกเสียง วิดิทัศน์ โทรทัศน์ การ์ตูน สถานการณ์จำลอง ซึ่งตัวแบบสัญลักษณ์นี้สามารถเตรียมเรื่องราวของตัวแบบไว้ล่วงหน้าได้ (Bandura, 1986) จึงสามารถที่จะควบคุมพฤติกรรมที่เกิดขึ้นได้ นอกจากนี้ตัวแบบสัญลักษณ์ยังสามารถนำกลับมาใช้ในการเสนอตัวแบบได้หลายครั้ง และง่ายต่อการที่จะนำเสนอให้กับกลุ่มคนจำนวนมาก (สมโภชน์ เอี่ยมสุภานิต, 2543)

การเสนอตัวแบบ เป็นเทคนิคการปรับพฤติกรรมเทคนิคหนึ่ง ที่พัฒนามาจากแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล ไม่ได้เกิดจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วน บุคคลด้วย โดยปัจจัยทางด้านพฤติกรรม สภาพแวดล้อม และปัจจัยส่วนบุคคล จะส่งผลซึ่งกันและกัน ในการเสนอตัวแบบนั้น จึงเน้นที่การจัดสภาพแวดล้อม เพื่อให้บุคคลเกิดความคาดหวังต่อผลที่ เกิดขึ้น ซึ่งจะส่งผลทำให้บุคคลเกิดการตัดสินใจในการที่จะแสดงพฤติกรรม หรือ หลีกเลี่ยงการแสดง พฤติกรรม การเสนอตัวแบบจึงสามารถใช้ในการลด เพิ่ม เสริมสร้างพฤติกรรมใหม่ และปรับปรุง พฤติกรรมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นได้ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภานิต, 2543) โดยการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์นั้น สามารถนำเสนอผ่านสื่อต่างๆ ได้หลายรูปแบบ เช่น การนำเสนอในรูปแบบของฟิล์ม แถบบันทึกเสียง การ์ตูน รวมถึงการนำเสนอในรูปแบบของวิดิทัศน์ ซึ่งการเสนอตัวแบบในรูปแบบของวิดิทัศน์นั้น สามารถควบคุมพฤติกรรม จัดประสบการณ์ของตัวแบบ และเน้นจุดสำคัญของการแสดงพฤติกรรมได้

นอกจากนี้แล้ว ตัวแบบเพียงตัวเดียวสามารถกระตุ้นความคิด และพฤติกรรมของบุคคลจำนวนมากได้ (Bandura, 1986) และยังสามารถนำตัวแบบนี้มาใช้ซ้ำได้อีกหลายครั้ง (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2543) ซึ่งการเสนอตัวแบบให้มีประสิทธิภาพนั้น จะขึ้นอยู่กับปัจจัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น ลักษณะของตัวแบบ ลักษณะของผู้สังเกต และวิธีการเสนอตัวแบบ และปัจจัยที่ส่งเสริมการแสดงออก เช่น การเสริมแรงการกระทำ (Perry & Furukawa อ้างใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2543) ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรม ได้มีผู้ที่ศึกษาถึงการนำเสนอตัวแบบต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ดังเช่น การศึกษาของสุภาพร อุตสาหะ (2542) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการปรับตัว ของนักศึกษาพยาบาล ระหว่างกลุ่มที่ได้ดูวิดีโอตัวแบบสัญลักษณ์ กับกลุ่มที่ไม่ได้ดูวิดีโอตัวแบบ สัญลักษณ์ พบว่ากลุ่มที่ได้ดูวิดีโอตัวแบบสัญลักษณ์ มีความสามารถในการปรับตัวมากกว่ากลุ่ม ที่ไม่ได้ดูวิดีโอตัวแบบสัญลักษณ์ เช่นเดียวกับการศึกษาของ ชื่นจิตต์ สมจิตต์ (2545) ที่ ทำการศึกษา เปรียบเทียบความกลัวของเด็กก่อนวัยเรียนก่อนการได้รับสารน้ำทางหลอดเลือดดำ ระหว่างกลุ่มที่ได้ดูวิดีโอตัวแบบสัญลักษณ์ กับกลุ่มที่ไม่ได้ดูวิดีโอตัวแบบสัญลักษณ์ พบว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่ได้ดูวิดีโอตัวแบบสัญลักษณ์ มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความกลัว น้อยกว่า กลุ่มที่ไม่ได้ดูวิดีโอตัวแบบสัญลักษณ์ จะเห็นได้ว่าการนำเสนอโดยใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ใน รูปแบบของวิดีโอ สามารถที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลได้ แต่ก็มีหลายๆปัจจัยที่ทำให้ การนำเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ไม่ประสบผลสำเร็จ เช่น ตัวแบบสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอไม่ เหมาะสม ไม่น่าสนใจ เนื้อเรื่องมีความซับซ้อน ทำให้พฤติกรรมที่แสดงออกของตัวแบบไม่ชัดเจน (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2543) และในชีวิตจริงนั้นยังมีตัวแบบที่มีชีวิตจริง (live model) ที่มีความ หลากหลายในพฤติกรรมการแสดงออกของตัวแบบ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ โดยตัวแบบที่มีชีวิตจริงอาจจะเป็นบุคคลในครอบครัวเพื่อน หรือบุคคลอื่นๆ ในสังคม ซึ่งการแสดง พฤติกรรมของบุคคลดังกล่าว จะส่งผลต่อพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กวัยรุ่น โดยที่เด็ก วัยรุ่นจะแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับการรับรู้และการตัดสินใจของแต่ละ บุคคล นอกจากนี้ยังขึ้นกับความสนใจ ในการสังเกตตัวแบบ ถ้าเด็กวัยรุ่นไม่ได้มีความสนใจ ในการที่ จะสังเกตพฤติกรรม และผลกรรมในการดื่มแอลกอฮอล์ของตัวแบบจริง ก็จะทำให้เด็กวัยรุ่นไม่เกิด กระบวนการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ ซึ่งแบนดูรา (Bandura, 1986) ได้กล่าวไว้ว่า ความสนใจ เป็นกระบวนการแรก และเป็นสิ่งสำคัญในการที่บุคคลจะสังเกตตัวแบบ ดังนั้น ในการที่จะช่วยให้เด็ก วัยรุ่นเกิดกระบวนการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ จึงต้องมีการนำเสนอพฤติกรรม และผลจากการ กระทำพฤติกรรมของตัวแบบ ทั้งตัวแบบสัญลักษณ์ และตัวแบบจริงให้มีความชัดเจน และน่าสนใจ เพื่อให้เด็กวัยรุ่นเกิดความสนใจในการที่จะสังเกตตัวแบบ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการนำเสนอตัวแบบ ทั้งตัวแบบสัญลักษณ์ ในรูปของวิทัศน์ ตัวแบบที่มีชีวิตจริง ในรูปของการอภิปราย และการนำเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ร่วมกับการอภิปราย ตัวแบบจริง เพื่อศึกษาถึงวิธีการที่เหมาะสมที่จะช่วยในการปรับเปลี่ยนความคิด และพฤติกรรมในการดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กวัยรุ่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กวัยรุ่นใน ระยะก่อนทดลองและระยะหลังทดลอง ของกลุ่มทดลองที่ดูตัวแบบสัญลักษณ์ กลุ่มทดลองที่อภิปราย ตัวแบบจริง กลุ่มทดลองที่ดูตัวแบบสัญลักษณ์ร่วมกับการอภิปรายตัวแบบจริง และกลุ่มควบคุม
2. เพื่อเปรียบเทียบความต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ ของเด็กวัยรุ่นในระยะก่อนและหลังทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองที่ดูตัวแบบสัญลักษณ์ กลุ่มทดลองที่ อภิปรายตัวแบบจริง กลุ่มทดลองที่ดูตัวแบบสัญลักษณ์ร่วมกับการอภิปรายตัวแบบจริง และกลุ่ม ควบคุม

สมมติฐานการวิจัย

1. เด็กวัยรุ่นกลุ่มทดลองที่ดูตัวแบบสัญลักษณ์ กลุ่มทดลองที่อภิปรายตัวแบบจริง กลุ่มทดลองที่ดูตัวแบบสัญลักษณ์ร่วมกับการอภิปรายตัวแบบจริง มีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการ ดื่มแอลกอฮอล์ในระยะหลังทดลองต่ำกว่าระยะก่อนทดลอง และกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยของ พฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ในระยะก่อนทดลองและหลังทดลองไม่แตกต่างกัน
2. เด็กวัยรุ่นระหว่างกลุ่มทดลองที่ดูตัวแบบสัญลักษณ์ กลุ่มทดลองที่อภิปรายตัวแบบ จริง กลุ่มทดลองที่ดูตัวแบบสัญลักษณ์ร่วมกับการอภิปรายตัวแบบจริง และกลุ่มควบคุม มีความต่าง ของค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ในระยะก่อนและหลังทดลอง แตกต่างกัน อย่างน้อย 1 คู่

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental research) มีกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม และ กลุ่มทดลอง 3 กลุ่ม วัดก่อนและหลังทดลอง เพื่อศึกษาผลของตัวแบบสัญลักษณ์และตัวแบบจริงต่อ

พฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กวัยรุ่นในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในระหว่างเดือน กรกฎาคม ถึง เดือน กันยายน พ.ศ. 2550

นิยามศัพท์

ตัวแบบสัญลักษณ์ หมายถึง บุคคลที่แสดงเรื่องราวของพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการดื่มแอลกอฮอล์ และผลที่ได้รับจากการดื่มแอลกอฮอล์ โดยผ่านทางสื่อวีดิทัศน์

ตัวแบบจริง หมายถึง บุคคลที่มีพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง ในเรื่องของเพศ อายุ มีพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์และได้รับผลกระทบจากการดื่มแอลกอฮอล์ และในปัจจุบันได้มีการเลิกดื่ม หรือมีการปรับลดการดื่มแอลกอฮอล์แล้ว โดยบุคคลที่เป็นตัวแบบจริงนำเสนอเรื่องราวของพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการดื่มแอลกอฮอล์ และผลที่ได้รับจากการดื่มแอลกอฮอล์ และผู้วิจัยนำเรื่องราวของบุคคลที่เป็นตัวแบบจริงมาอภิปรายในเรื่องของ ลักษณะการดื่ม และผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการดื่ม

พฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ หมายถึง ลักษณะการดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นที่ประเมินจากความถี่ ปริมาณการดื่มแอลกอฮอล์ อาการและอาการแสดงของการติดแอลกอฮอล์ และปัญหาที่เกิดจากการใช้แอลกอฮอล์ ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 พฤติกรรม คือ 1) พฤติกรรมการดื่มแบบมีความเสี่ยงน้อย (low-risk drinking) 2) พฤติกรรมการดื่มแบบเสี่ยง (hazardous drinking) 3) พฤติกรรมการดื่มแบบมีปัญหา (harmful drinking) 4) พฤติกรรมการดื่มแบบติด (alcohol dependence) ประเมินโดยแบบประเมินพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ (AUDIT) ขององค์การอนามัยโลก (WHO, 2001a) ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยโดย สาวิตรี อัยณรงค์กรชัย (สาวิตรี อัยณรงค์กรชัย อ้างใน พันธุ์ภา กิตติรัตน์ไพบูลย์ และหทัยชนนี บุญเจริญ, 2549)

เด็กวัยรุ่น หมายถึง ผู้ที่มีอายุระหว่าง 18-21 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิงที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงชั้นปีที่ 1 และ 2 ของวิทยาลัยในสังกัดกรมอาชีวศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์